

HISTORIER DER FLYTTER MENNESKER

Rapport fra workshop med Michael White
NARRATIV PRAKSIS I GRUPPER, SAMFUND OG
ORGANISATIONER

Arr. Erhvervspsykologerne v/ Kit Sanne Nielsen
Magleås Kursuscenter i Høsterkøb juni 2006

Af Karen Lumholt, Lumholt & Stahlschmidt Kommunikation

Australieren Michael White er en guru indenfor storytelling. Ikke den, der bruges i PR, markedsføring og reklame. Men den, der flytter og udvikler mennesker, idet de henter egne fortællinger frem, som åbner nye muligheder og forandrer deres syn på sig selv. At fortælle, genfortælle og få andre til at genfortælle de historier, der kan bevæge mennesker i en konstruktiv retning - det er hvad den narrative metode går ud på. Og det er bevægende at være tilskuer til.

I Danmark hedder det narrativ praksis, når historier bliver brugt i familierapi, erhvervspsykologisk praksis, organisationsudvikling og HR. Den narrative metode har fået fodfæste herhjemme og mange tilhængere, fordi den egentlig er så naturlig for os mennesker. Og fordi den virker. Og Michael White har som en af den narrative metodes grundlæggere været i Danmark flere gange. Denne gang på en varm sommerdag på Magleås Kursuscenter i Nordsjælland.

Michael White er selv en lille, beskeden mand. Som alle rigtigt store mænd med autoritet, karisma og noget vigtigt på hjerte, behøver han ikke de store virkemidler. Han står lige så stille og roligt i en småkrøllet poloshirt og er på, spinkel, rød-blondt og med vigende hårgrænse. En krydsning mellem en yngre Woody Allen og den far, du aldrig fik, fordi han smiler næsten kærligt til alle de fremmede mennesker, der myldrer ind i kursuslokalet. Han har tid og ro nok til alle, kan man se, men ikke på den selv-fede måde. Han er til stede i rummet på en måde, man sjældent ser hos store kanoner, der drøner verden rundt og taler for skarer af forventningsfulde mennesker. Han er her bare - på en meget beskeden måde. Men alligevel som en form for kærlig og venlig urkraft, man ikke kan undgå at se. Men hans arbejde er jo også at *være der* for folk. At forstå, lytte og holde af - så alt det gode og kloge i mennesker kan komme frem.

I am from Australia

Vi, der myldrer ind, er mest HR-konsulenter og HR-chefer fra virksomheder som Nordea, Danske Bank, Danmarks Radio, Coop, kommunale og statslige institutioner og videregående uddannelser, men også enkelte private konsulenter. Mange af deltagerne har gennemgået proceskonsulentuddannelsen, som erhvervspsykolog Kit Sanne Nielsen udbyder. En uddannelse, som trækker på et bredt fundament af teori og praksis, men ikke mindst på den narrative teori og praksis, som Michael White står for. Derfor er det også Kit Sanne Nielsen, som byder velkommen til kursisterne og til Michael White.

”Thank you, I am very happy to be here”. Michael White tegner et lille kort over Australien på en flipover og fortæller, hvor han kommer fra - Adelaide, en stor by i det sydlige Australien, tusind kilometer vest for Sydney. Han rejser sammen med sit team med workshops, foredrag og projekter over hele Australien og arbejder med familier, grupper og bysamfund, som han får til at fortælle og genfortælle de historier, der genrejser dem og genskaber deres handlekraft. Faktisk rejser han over hele verden og hans bøger er et must for dem, der interesserer sig for ”det narrative”. De sidste bøger på dansk hedder ”Narrativ praksis” og ”Narrativ teori” og er udkommet på Hans Reitzels Forlag i maj 2006.

Tid, sted, forløb

”Alle mennesker fortæller historier”, indleder han. Grupper, familier, venner, kolleger. Også hvis de har det dårligt, er i krise eller er depressive, fortæller de historier. Mennesker er ofte meget præcise omkring tid og sted, når de gengiver et forløb, ikke mindst når det gælder traumatiske forløb, som en skilsmisse, et dødsfald, ja et mord”, siger han. At fortælle i tid, sted og forløb, ligger til os.

Ikke mindst når omstændighederne virker ubeskrivelige, deler vi vores liv op i sekvenser, der kan fortælles. ”Storytelling is constantly taking place”. Derfor er det uhyre relevant at tale om historiers struktur, siger han. Og det er jo derfor, vi sidder her..

Folk i krise oversætter sædvanligvis deres oplevelser til sekvenser og forløb - hændelser med en årsag og en virkning. Deres mor blev syg, forældrene blev skilt - og så... ”Der er hele tiden plots. Mennesker reflekterer over disse plots og deler deres konklusioner med andre og disse plots bliver en del af deres identitet”, siger han.

”People shape lives, shape identity through plots”. Folk skaber deres identitet og liv gennem, hvordan de taler om deres liv. Det er essensen.

Formodninger

Vi skaber hele tiden antagelser, formodninger og helheder af det, vi oplever. Derfor er ordet formodninger, assumptions, også vigtigt i Michael Whites teori. En masse oplevelser bruger vi ikke, de glider bare forbi og forsvinder, fordi de ikke giver mening og vi ikke sætter dem i relation til en eksisterende historie eller skaber en ny historie ud af begivenhederne.

Hvis vi har oplevet noget meget sårende, skaber vi en formodning, som kan forandres af at en god ven kommer med en ny formodning: ”Jeg tror ikke Mary mente det på den måde, hun ignorerede dig på en klodset måde, men det var ikke personligt”. Den nye formodning gør os i stand til at henvende os til Mary og få hendes fremstilling. Hvilket ellers ville være svært pga. sårethed, forklarer Michael White.

Folk har ikke én historie, de har mange historier om deres liv. Men når mennesker har problemer, så er det typisk en historie om at være fastholdt i en bestemt situation, der bliver den historie, som dominerer over de andre.

De svage historier

Ved siden af den dominerende historie er der andre historier. De ligger i skyggen, de lever - men de lever en skjult tilværelse. Det er disse historier, de svage historier, det handler om. Det er opgaven at støtte folk i at gøre dem ”tykkere”, som Michael White siger. Det kan være historier om at de faktisk har udviklet sig, faktisk har klaret en række udfordringer eller har udviklet deres måde at

klare relationer på. De skal frem i lyset og fortælles. Det er ofte børn og unge og andre udsatte grupper, som Michael White arbejder med.

Han understreger, at de svage historier ikke bare skal findes og fortælles – de skal også gives mening. Det er personen selv, der skal give dem mening, ikke konsulenten eller terapeuten, understreger Michael White gang på gang. Konsulenten er ikke forfatteren. Han skal gøre det muligt for fx barnet at udvikle sin egen historie - ved at åbne og fremvise muligheder. Han skal støtte barnet i at tænke nyt og anderledes. Væk fra de formodninger, som fastholder barnet i afmagt. Få øje på de færdigheder og den viden, barnet har. Det er de færdigheder og den viden, som barnet selv rummer, som skal arbejde konstruktivt for barnet, pointerer han.

Frederiks historie

For mange traumeramte er tilværelsen ”cut into pieces”, fortæller Michael White. De kan huske sekvenser, men der er ingen kontinuitet. De skaber alligevel en tråd, men denne tråd er ofte bestemt af den dominerende historie, nemlig den om afmagt og offerrolle.

Men der er altid små bitte sekvenser, som vidner om en anden mulighed, et håb. Når de sekvenser hentes frem, skabes en ny tråd – en alternativ historie. Som de selv formulerer.

Michel White har et eksempel, som han vil folde ud for os. Frederiks historie

Frederik er 27 år og har været på opholdssted for kriminelle unge 16 gange og er flygtet hver gang. Han er vokset op med forældre, der var i fængsel for stofhandel og som ikke var i stand til at tage sig af ham. Han er på dette tidspunkt ved at være opgivet af systemet. Betingelsen for at han kan komme tilbage på en åben institution er, at han kommer i behandling hos Michael White. Frederiks melding til Michael er, at han lige så godt kan opgive projektet. Frederik har prøvet det hele før, hans liv har været et helvede, han har haft masser af plejeforældre, han har levet på gaden, han har overvejet selvmord og situationen bliver bare værre og værre.

Desperation og håb

Michaels svar på Frederiks frustration er i første omgang, at han viser at han forstår den. Han lader Frederik tale om den. Frustrationen skal have lov at komme frem. Men der er én ting, Michael *ikke* forstår og det er hvorfor Frederik tror, det bare skulle blive værre og værre? Michael har endnu ikke hørt noget – siger han - der kan forklare, hvorfor det skulle blive værre og værre. ”Hvorfor skulle din desperation vokse?”, spørger han Frederik.

Michael anerkender altså, at Frederik er desperat. Men han lader ikke Frederiks antagelse af, at det skal blive værre og værre, stå til troende. Han åbner for en anden historie.

”Hvorfor kan Frederik ikke udtrykke andet end desperation?”, spørger Michael White ud i kursuslokalet. ”Fordi Frederik ikke har nogle oplevelser, han kan knytte følelsen af håb til. Men det, at han giver udtryk for desperation, er et vigtigt tegn. Desperationen er nemlig i familie med det, den ikke er, nemlig med et håb”, forklarer Michael. ”Stærk desperation skyldes et håb om, at noget kan være anderledes. Hvis nogen udtrykker smerte, er det fordi de håber at undgå smerte”. Og det er hér, han tager fat i en næsten usynlig historie i Michaels fortælling og blæser den op på en mental storskærm – historien om kærlighed og håb.

Det, at han giver udtryk for desperation, er et vigtigt tegn. Desperationen er nemlig i familie med det, den ikke er, med håb. Stærk desperation skyldes et håb om, at noget kan være anderledes.

Frederiks historie

Den menneskelige natur

For at forstå, hvordan det kan være muligt at ændre Frederiks liv ved at ændre hans syn på sig selv, tager Michael White os med ud i en gennemgang af nogle af de antagelser, som præger vores kultur. Diskurser, kan man kalde dem.

”Den menneskelige natur”, ”det menneskelige selv” og vores ”psykiske behov” er, for eksempel alle ideer, som er kulturelt skabte. De har ikke eksisteret til alle tider, men er opstået som metaforer, billeder på noget vi ville udtrykke - og når metaforen ikke længere var bevidst, men gled ind i sproget, blev den en kulturel ide. Det samme gælder udtryk som ”styrker”, ”ressourcer” osv. Det er metaforer fra den materielle verden, udtryk for noget, der kan ejes og besiddes, hentet fra fx industrialiseringen, fra landbosamfundet eller fra krige.

”Systems of understanding”, kalder Michael White disse ideer, som typisk er opstået i den vestlige, demokratiske kultur. Skabt med individualiseringen, velstanden og andre historiske omstændigheder.

Og nu kommer Michael White til en pointe, som er væsentlig for at forstå den narrative tilgang: Sådan som ideer om hele kulturer er skabt af metaforer er ideer om mennesker og det enkelte menneske også skabt af metaforer.

Dette er en enorm mulighed – men samtidig en kolossal risiko. Det der kan opbygges ved hjælp af metaforer, kan nedbrydes ved hjælp af metaforer. Og her peger Michael White på en forskel mellem den narrative tilgang og andre, der anvendes inden for fx familierapi: At forstå en familie som et system eller en organisme, som forklarer det enkelte familiemedlems rolle og problem, indebærer en risiko for at pådutte den enkelte en rolle. Frem for at åbne muligheden for at den enkelte kan fortælle historien selv. Alene eller sammen med andre.

Historier der hæmmer

Historier kan altså lige såvel hæmme som de kan skabe frihed. Derfor er det også en vigtig opgave for konsulenten at dekonstruere de historier, der hæmmer personen. ”Jeg forstår ikke hvorfor du føler at din desperation vokser. Hvad kan du fortælle mig, der kan overbevise mig om at det virkelig bliver værre og værre?”, siger Michael White til Frederik. Det er ikke tilfældigt. Han vil ikke acceptere de antagelser, som automatisk får Frederik til at fortælle historien om at det bare går ham værre.

Den anden gang, Frederik og Michael mødes, skal Frederik svare på *hvordan han indimellem har haft et håb om at det skulle være anderledes*. Det er den opgave, Michael har givet ham.

Frederik prøver at undslå sig. ”Forstår du ikke at det er min natur *ikke* at have et håb?”, siger han. Men Michael insisterer: ”Nogle af dine venner har begået selvmord. Hvad er det der afholder dig fra at begå selvmord? Hvad er det for et håb, der holder dig i gang?”.

Næste gang de mødes, har Frederik en historie med.

Historien om, hvad der holder Frederik i live

Som lille, 7 år gammel, bliver Frederik ”bortført” af en kvinde, som, viser sig at ville ham det godt. Hun er en ung kvinde, husker Frederik. Hun er oprørt over, hvordan han lever hos sine forældre - beskidt, forsømt, uden mad og vand. Hun tager sig af ham, han erindrer at hun græder af

medfølelse. Hun forsyner ham med små gaver, mad og kager. Han kan huske alle de små ting, hun giver ham. Hver eneste lille doughnut. Han ved ikke hvor længe han er hos hende. Pludselig er han ikke hos hende mere og han kommer ikke tilbage til hende. Hans tanke er bagefter, at hun nok har opgivet ham af skuffelse over at han har begået kriminalitet. Forløbet er nok i virkeligheden, ser han nu, at hun er en socialarbejder, han en kort overgang er i pleje hos. Måske har hun hentet ham på eget initiativ, uden at have fået tilladelse. Alle de andre socialarbejdere og plejefamilier, han har kendt, kan han ikke huske noget om. Hende her husker han. Hun var som en fe, som julemanden, en frelser. Det er især hendes tårer, han husker, det at hun virkelig kærede sig om ham. Måske derfor er alle de små ting, hun kom med til ham, som gaver, han stadig kan pakke ud. Små pakker med kærlighed. Proviant, han stadig bærer med sig i sit liv og som måske holder ham i live.

Da Michael har spurgt og fået svar på, hvad det var denne kvinde gav Frederik, vender Michael spørgsmålet om: ”Og hvad var det du, Frederik, gav hende?”, spørger han. Det skal Frederik tænke over. Næste gang, de mødes, kommer Frederik til tiden. Hvilket forvirrer ham, for det passer ikke til hans billede af sig selv at komme til tiden. De skal tale om hvad Frederik har givet den unge socialarbejder.

Hun forsyner ham med små gaver, mad og kager. Han kan huske alle de små ting, hun giver ham. Hver eneste lille doughnut. Små pakker med kærlighed. Proviant, han stadig bærer med sig og som måske holder ham i live. *Frederiks historie*

Louise giver liv til Frederiks håb

”Frederik, hvis denne unge kvinde var her i dag, hvad tror du så hun ville sige om hvad denne oplevelse med dig har betydet for hende? For hendes dedikation til sit arbejde, for hendes bevidsthed om hvad hun skulle bruge sin karriere og sit liv til?”. Frederik tænker og vil gerne spørge kvinden selv. Hun kan meget vel være i arbejde i det samme område stadigvæk, hun er ca. 20 år ældre end dengang, regner de ud, altså en kvinde på et par og fyrrer. De leder efter hende, men kan ikke finde hende. Det er Frederik ked af.

Nu finder Michael én, der ligner den unge kvinde, som hun var dengang, Louise hedder hun. En ung socialarbejder fra arbejderklassen, som selv er parat til at gå lidt længere end det, som er lovligt. I hendes miljø er det almindeligt, at man åbner sine døre for dem, som trænger. Det ville hun altid gøre. Hun er den helt rigtige stand in, vurderer Michael. Han fortæller hende Frederiks historie og spørger hende, om hun vil være stand in. Og han fortæller Frederik om Louise.

Frederik synes det er en mærkelig ide, men Louise synes det er en rigtig god ide. Hun kommer og lytter til Frederik, mens han fortæller Michael sin historie endnu engang. Frederik og Louise taler endnu ikke sammen.

Michael interviewer herefter Louise, som skal forestille sig at hun er den unge kvinde i Frederiks historie. Det er ikke svært for hende. Den lille Frederik kunne være en af hendes egne klienter. Hun fortæller hvor meget det betyder for hende at gå dette ekstra skridt for den lille dreng, hvorfor hun vil løbe denne risiko og gå ud over sine beføjelser for ham. Hun fortæller sagligt og ligefremt, men med glød og varme. Det er en meget stærk oplevelse for Frederik. Også for Michael, som er ved at græde.

Et nyt spor

Denne oplevelse forandrer Frederik. Han har et nyt spor, en ny mulighed. To måneder efter dukker et familiemedlem op, en grandkusine til Frederik. Hun vil gerne i kontakt med Frederik. Tidligere ville dette ikke kunne lade sig gøre. Frederik ville nægte kontakt med familien. Det gør han ikke nu. Michael spørger ham hvorfor og Frederik svarer, at det er pga. oplevelsen med Louise.

Historien om Frederik er et eksempel på, hvordan en svag og spinkel historie, som lå i skyggen af den stærke, dominerende historie om fastholdelse i håbløshed, kan lede Frederik videre og ud af den desperation, han sidder i.

For at understrege at Frederik ikke er et enestående eksempel på hvordan en ny historie, et nyt spor bogstaveligt talt kan vækkes til live og gøre et andet menneskes liv muligt, fortæller Michael om Diane.

Dianes historie

Diane er 11 år og bor hos sin anden plejefamilie. Hun har et meget negativt syn på sig selv og føler at hun selv er ansvarlig for det liv, hun har fået, et liv uden forældrenes kærlighed. Som lille løb Diane flere gange væk fra sine forældre. Hun er også løbet væk fra sine plejefamilier, og hun synes selv at være den, der dømmes sig selv hårdest. Hun har mare ridt om natten og trives dårligt.

”Må jeg spørge dig om noget?”, siger Michael. ”Hvis nu to små babyer bliver født i hver sin familie, den ene får en masse kærlighed og har to kærlige forældre og lever et dejligt sted – og den anden har ingen. Er det så fair?”. Diane er kun 11 år, men i den alder er retfærdighedssansen meget veludviklet, så hun går ind i historien. Hun spørger til de to piger, hvor gamle de var, hvad de hed, hvor de boede, hvordan deres forældre var? Og hun synes ikke det er fair.

”Hvordan kan du tro, du er skyld i dit liv, når dette ikke er fair?”, spørger Michael. Spørgsmålet åbner en ny mulighed for Diane. Til det næste møde medbringer Michael bogen om Pippi Langstrømpe.

Brevet til Astrid Lindgren

Michael har hørt, at Diane flere gange er løbet væk fra sine forældre og fra sine plejeforældre. Sammen læser de kapitlet hvor Pippi Langstrømpe er til teselskab hos Tommy og Annikas mor og opfører sig rigtig grimt, men morsomt. Historien er meget humoristisk og ironisk, men også fyldt med kraft og vrede. Diane kan lide historien. Nu får de den ide at skrive et brev til Astrid Lindgren i Sverige. Diane skal fortælle Astrid Lindgren sin historie.

Det er uheldigvis – men måske alligevel heldigvis - lige på dette tidspunkt, den virkelige Astrid Lindgren dør, derhjemme i Sverige. Michael og Diane beslutter derfor at få en anden, en ældre australsk kvindelig forfatter, til at repræsentere Astrid Lindgren. Hun svarer på brevet, som Diane har skrevet. De skriver flere breve sammen. Senere udvikler de to et nært forhold og Diane forandrer igennem denne proces sit syn på sig selv. Hun er ikke længere et dårligt og uværdigt menneske, som ingen kan elske. Hun er verdens stærkeste pige, en lille helt, som skal skabe sit eget liv.

På dette tidspunkt er vi flere i salen, som må klemme øjnene hårdt sammen for stadig at kunne se tastaturet på pc'en eller notatpapiret. Frederiks og Diane's eksempel står meget klart og har berørt os.

Michael White har andre eksempler. Han fortæller om den selvmordstruede unge pige, Veronica, der var anorektiker og misbrugt som barn. Om hvordan små spinkle historier hentes frem fra mørket og gives næring: Om naboens mor, der kærede om hende, den gode læge, en rigtig god kammerat. Enkelt personer, der har forandret hendes liv, og som nu – mange år efter – hentes frem fra mørket, og forandrer hendes liv på ny.

Er dette terapi?

Mange af deltagerne på workshoppen bruger i forvejen den narrative metode, fordi de er uddannet hos Kit Sanne Nielsen. Men de spørger alligevel kritisk til Michael White og de metoder, vi ser ham bruge på video: Hvorfor taler han så meget, når han har en person i behandling? Er det terapi, det han laver? Hvorfor holder han ikke sin egen person i baggrunden?

”Jeg synes egentlig ikke det er terapi. Det handler jo om livet. Handler det ikke bare om livet? Det er at skabe en rigere forståelse af livet, det er det jeg forsøger at gøre”, siger han.

Familieterapi: En dreng bliver set

En dreng på 8 år var så hæmmet af angst og nervøsitet, at han ikke kunne sove eller passe sin skole. Hans tanker kredsede om sygdomme, død, krige og katastrofer. Kravene fra skolen tyngede ham og lærerne bidrog til hans selvopfattelse som en der var vanskelig og havde svært ved at lære.

Hans forældre havde svært ved at skjule at de så ham som sygeligt nervøs og noget besværlig. Michael White har fået hele familien i terapi. Ved det første møde med familien er det tydeligt, at drengens kropssprog er sygeligt. Han roder sig hele tiden i håret, benene er trukket op under ham, han er urolig og kan ikke sidde stille og hans bevægelser er næsten spastiske.

Drengen bliver opfattet som syg, men samtalerne med Michael White ændrer på forudsætningerne. Ret hurtigt - ser vi på videooptagelserne - sker der tydelige forandringer. Drengens kropssprog ændrer sig til rolig, imødekommende nærvær og samtale.

Eksternalisering

Michael White lader drengen beskrive sin angst. Drengen skal dele den op i nogle grupper og giver hver af grupperne navn efter angsten eller bekymringens art. Under hver overskrift skal han nævne nogle undergrupper af bekymringer. Nøgternt, men også metaforisk, med farver og former, får angsten krop. Den bliver flyttet udenfor drengens krop. Den fylder ikke længere det hele. Det hjælper drengen at forholde sig til sine bekymringer som noget, der er uden for ham selv.

Efterhånden isoleres de enkelte grupper af bekymringer til overskuelige størrelser. Det kaldes eksternalisering og er centralt i Michael Whites metode. Og den dominerende historie - om en sygeligt nervøs dreng – viger pladsen for en anden historie: Om en intelligent, lille dreng, [med en stor indlevelse i verdens lidelse](#), der føler stor omsorg for andre og et stort ansvar.

The retelling

Hans far og mor skal genfortælle, hvad der er sket. Dette er endnu et centralt punkt i den narrative metode. The retelling. Da faderen skal genfortælle, hvad han har været vidne til, erkender han, at han har været med til at isolere drengen. Han har været vred og opgivende over for drengen - og ikke set ham som han er. I slutningen af forløbet må faderen give sin lille dreng en undskyldning: ”Undskyld at jeg ikke så dig som den stærke, rige person du er! Jeg er stolt af dig!”.

Drengen er i dag ikke særligt bekymret, hans hjerne brænder ikke længere sammen, han kan sove om natten, han har ikke ondt i maven, han kan koncentrere sig om sin skole. Han bekymrer sig lidt engang i mellem, men han dealer med det - det er OK. Han er selv klar over at det er en del af hans karakter som et sansende, følsomt og ansvarligt menneske. Han ved at han er noget særligt, men han kan mærke at hans særlige evner værdsættes af forældrene, fordi de har fået øjnene op for dem.

En anorektiker vender tilbage til livet

Fire år tidligere er det kommet frem, at Veronica har været misbrugt af sin far gennem hele sin barndom. Hun er 17 år. I mellemtiden har hun været i psykiatrisk behandling pga. anorexi. Hun er depressiv og har skåret i sig selv, hun er lige blevet udskrevet efter et selvmordsforsøg. Når hun skal gengive sin egen historie, fortæller hun at hendes liv er slut, hun føler sig tom, desillusioneret. Alt er slut. Der er ingen muligheder for hende længere.

Michaels udgangspunkt er aktuelt: Da Veronica forleden kom ud fra hospitalet, gik hun på café – i stedet for at tage hjem og isolere sig, som hun plejer. Hvorfor gjorde hun det? Hun har også været på nettet for at chatte med andre i hendes situation.

Dobbeltstory

Behandlingen af Veronica former sig som en *dobbeltstory conversation*. Michael holder fast i begge spor i hendes historie – både den grumme, hvor hun blev svigtet og misbrugt, og den, hvor der er håb. Han prøver at skabe forbindelse mellem de to spor, at finde hvor det ene spor leder til det andet.

”Hvad er forbindelsen mellem at isolere sig - og så gå på cafe og drikke cappuchino”, spørger han – og ”Hvad er forbindelsen mellem at forsøge selvmord – og gå på nettet for at kontakte andre kvinder med anorexi?”. Hun ved det ikke – og dog. Det er noget med håb, hvisker hun, inde fra sit udtryksløse ansigt og den spinkle krop.

Hvad er kærlighed?

Michael spørger hende, hvornår hun tidligere har oplevet håb. Når hun var hos kammeraternes forældre, hvisker hun. Da hun var fire eller seks år. ”Hvad var det du søgte der?”, spørger Michael. Hun tænker. Hun søgte at finde ud af hvad kærlighed virkelig var, siger hun. Opleve at lade andre mennesker komme tæt på sig og samtidig kunne stole på dem. Men hun har ingen konkrete billeder. Så kommer hun i tanker om doktor Wade, der havde hende i behandling fra hun var 14. Han var den første, tror hun, som hun stolede på. ”Hvordan kunne du genkende den ægte omsorg, du fik den fra Dr. Wade? Du må have oplevet den tidligere?” spørger Michael.

”Havde det at gøre med det, du havde set, da du var fire eller seks, i dine venners hjem? Var der en bestemt familie dengang, som du foretrak at besøge?”. Så kommer hun i tanker om Sheilas mor. Hun har aldrig fortalt den historie før.

Sheila's mor

Ja, det var hendes bedste veninde, Sheila. Hendes mor var sygeplejerske og rigtig sød og omsorgsfuld. Hendes far var - anderledes end Veronica far, siger Veronica eftertænksomt. Det var godt at opleve. Der var en aften – som hun dengang skammede sig over. Men måske er det vigtigt, hvisker hun: Hun var kommet til at tisse i sengen og hun skulle sove der. Hun var bange - for at blive straffet og for at de skulle opdage, hvad der skete derhjemme - at hendes far voldtog hende. Men de blev ikke vrede. De slog hende ikke.

”Hvorfor ville du være i denne familie”, spørger Michael for at få hendes motivation frem. For at lære hvad rigtig kærlighed var, siger hun. Sætningen står mejslet over hende. Hér er et vigtigt motiv, det kan genskabe hendes fornemmelse af identitet, forklarer Michael.

Et nyt håb

”Var det det, du genkendte hos Dr. Wade?”, spørger Michael. Ja det var det, siger hun, at nogen kærede sig om hende, bekymrede sig om hende. ”Hvad ville der ske, hvis du fortalte din venindes forældre hvad de har betydet for dig?”, spørger Michael. Så ville hun takke dem, siger Veronica. Og hun ved godt, at de ville blive meget glade.

Med til samtalen er Karl, som er et udefrakommende vidne (eller outstanding witness, se mere om begrebet andetsteds i artiklen). Nu genfortæller Karl overfor Michael den historie, han lige har hørt fra Veronica. Han trækker den op, gentager den, tydeliggør den, sammen med Michael. Det er som om de tegner den tråd, som nu er skabt, af håb og glæde. De gør den tydeligere.

My body

I løbet af Karls og Michaels samtale, kan man se hvordan Veronica ændrer kropsholdning og ansigtsudtryk. Først er ansigtet udtryksløst og dødt. Armene er knuget om jakken, benene er krydset. I løbet af Michaels og Karls samtale, som hun lytter til, kommer der lidt liv i hendes øjne. Enkelte gange smiler hun en smule. Især da de to mænd taler om den kærlighed, hun har oplevet i glimt, smiler hun.

Bagefter spørger Michael Veronica, hvordan hun har det med hans og Karls samtale. Hun har det godt. Især kan hun mærke hvordan hun skammer sig mindre over ”my body”, siger hun. Det er første gang, hun taler om ”my body”. Indtil nu har hun omtalt sin spinkle, blege krop som ”this body”. Hun har ikke tidligere været opmærksom på denne historie, som er foregået hjemme hos Sheila.

”Hvad kan du bruge den til?”, spørger Michael? Til at forme sin fremtid og bygge en bro til et nyt liv, siger hun uden at tøve

(Veronica er ikke hendes rigtige navn)

Faktabox

Det eksterne vidne

Det eksterne vidne er centralt i den narrative metode.

Det er godt for både Frederik, Diane og Veronica at se, at det, de har fortalt, giver resonans hos andre, sætter ting i gang. Den anden både genfortæller og reflekterer og spejler det, de har sagt, i personens eget univers, og derved bliver det, de har sagt, mere virkeligt. Det eksterne vidne må ikke give karakterer til Frederik, Diane eller Veronica, fx ikke sige at det er godt eller modigt af dem at sige eller tænke sådan. Vidnet skal reflektere egne tanker og billeder ud fra den givne position.

Formålet med det eksterne vidne er igen og igen at gå efter et ”rigere udtryk”, som Michael White siger. Flere muligheder, flere nuancer, flere billeder på det, der giver muligheder. Det eksterne vidne skal ikke præstere en performance. Ikke spille teater. Vidnet skal være autentisk og reflekterende ud fra den position, som vidnet har fået som opgave at have og indleve sig i. Det kræver en ægte menneskelig indlevelse, ikke skuespil.

Konfliktløsning

Eksterne vidner kan bruges såvel i behandlingen af enkeltpersoner og familier som i arbejdet med større grupper og organisationer.

I organisationer vil brugen af eksterne vidner ofte være en del af en konfliktløsning.

Konsulenten kan bede de valgte eksterne vidner om at indtage en bestemt position, som er anderledes end den, de har normalt. Fx spørger konsulenten: ”Nu er du mellemlider Jensen, hvad bliver du især berørt af, når du hører hvad der bliver fortalt?”. Hvis der er en konflikt mellem en medarbejder og en mellemlider – eller mellem en medarbejder og en kollega - og en af de implicerede i konflikten er til stede, kan konsulenten bede den implicerede om som eksternt vidne at tage den modsatte position af den, han har i virkeligheden.

Hvordan bruges den narrative metode i organisationer og større grupper?

Det er i høj grad HR-chefer og HR-konsulenter, der fylder kursuslokalet, så spørgsmålet trænger sig på, hvordan Michael Whites metoder bruges i grupper, i virksomheder, organisationer og institutioner.

Den næste del af workshoppen handler derfor om arbejdet med at løse konflikter og skabe muligheder i familier, større grupper og samfund, som fx det, Michael White lige kommer fra. Et Australsk bysamfund i opløsning. Man kan mærke at han stadig er berørt af sit møde med dette samfund, det er kun et par dage siden, han forlod dem.

Et samfund der skal gen-fortælles

Vi skal sammen med hans videooptagelser på rejse til den lille by Roeburne i det vestlige Midt-Australien. Et samfund med voksne, der enten er på druk eller drugs eller begge dele, med børn der bliver forsømt og misbrugt og lever på gaden og sniffer lim. Roeburne er domineret af aborigines, Australiens oprindelige folk. Mange af dem lever dårligt - i de moderne byer, hvor deres oprindelige livsstil er umuliggjort - med misbrug, arbejdsløshed, drab og vold. Beskrivelsen af samfundet er ikke ulig beskrivelsen af visse byer i Grønland. ”Dette er den dominerende historie om byen”, konstaterer Michael White.

Kvindernes bekymring

”Men der er også en anden historie”. I sit arbejde med dette bysamfund har Michael White igen taget udgangspunkt i de svage, men sande historier, som viser vejen ud af sumpen. Lige som i arbejdet med de enkelte børn og unge, er det igen de historier, der lever i skyggen af den dominerende historie, der skal hentes frem. Historier om kvinder, der forsøger at beskytte deres børn. Om mødre, der bekymrer sig for samfundets ve og vel. Kvindernes bekymring, deres kærlighed og omsorg, findes. Den skal bare synliggøres.

Michael White har sammen med sit team og en gruppe aktive kvinder i byen ved et tidligere ophold i byen formuleret opgaven at afholde en ”Womans Healing Camp”. Kvinderne har set, at de må dele deres bekymringer med hinanden og fortælle deres egne historier, for at hente styrke til at forandre samfundet.

Nu kommer anden del af processen. Michael White og hans team har en spørgemetode, hvor de igen og igen henter de gode eksempler frem: ”Kender du til andre måder hvorpå kvinder beskytter børn mod overgreb, drug og vold?”, spørger de. Og de spørger på mange måder. Og ja, der er flere eksempler, end nogen tror. Atter og atter giver kvinderne deres bidrag gennem deres historier. Grupper samles og opløses, nye grupper dannes og der genfortælles i plenum. Det tager flere dage. Historien om omsorg, hjælp, ansvar og kærlighed til børnene bliver stærkere og stærkere.

Hver dag sluttes af i plenum med en enkel, traditionel sang om den kærlige og stærke kvinde og hendes store magt.

Mændenes tur

Bagefter er det mændenes tur. De kommer senere ind i billedet, fordi der først skal bygges en ny, fremadrettet historie op, som mændene kan knytte deres fortællinger an til. Desperationen og vreden mod mændene skal ikke stå alene.

Mændene viser sig at være meget åbne. De vil gerne fortælle om hvordan de kæmper for at blive fri af drug og vold og om hvordan de indimellem har forsøgt at drage omsorg for kvinder og børn. De fortæller og genfortæller de gode eksempler. Mens de fortæller, åbnes deres øjne for hvordan de rent faktisk kan vise omsorg for hinanden, mere forståelse og tolerance. De får de mere indsigt i hvordan problemet, som de er en del af, breder sig ud og berører mange mennesker.

Processen, som alt i alt forløber over en uge, munder ud i en erklæring om et ”partnership between men and woman” i Roeburn. En af de meget stærke manifestationer bliver en erklæring fra en af de mest betydningsfulde mænd i byen. En erklæring, som han læser op, mens der filmes. På mændenes vegne lover han at erobre ansvaret for det lille samfund tilbage.

Den store Ululu som det eksterne vidne

En del af processen med Roeburne’s kvinder er en rejse til det centrale Australien. Her ligger The Rock, Ululu, den hellige sten, som forbinder de oprindelige australiere med deres mytologiske udgangspunkt, Drømmesamfundet.

Michael White’s team kontakter en gruppe kvindelige aborigines, som lever ikke langt fra The Rock. De hører historierne fra Roeburne, reflekterer over dem og reagerer stærkt på historien om en 7-årig dreng, der er blevet myrdet. Dernæst formulerer de, mens de bliver videofilmet foran

Ululu, et budskab til kvinderne i Roeburne. Budskabet formuleres af en midaldrende kvinde på originalsproget:

”Når vi hører jeres historie om jeres dræbte børn, får vi tårer. Disse tårer vil sammen danne en strøm. Denne strøm fører os - sammen med jer – af sted, videre til et andet sted, den danner en flod som fører os til Drømmenes sted. Her vil vi helbrede vores børn. Og hente ny kraft.”
Da videoen spilles foran forsamlingen i Roeburne, opstår en meget intens atmosfære. Det er som om ordene fra frænderne foran Ululu, bærer en mytologiske kraft. Den forbinder Roeburnes folk med deres folks fælles stolthed og identitet. Herfra henter de styrke.

”Når vi hører jeres historie om jeres dræbte børn, får vi tårer. Disse tårer vil sammen danne en strøm. Denne strøm fører os - sammen med jer – af sted, videre til et andet sted, den danner en flod som fører os til Drømmenes sted. Her vil vi helbrede vores børn. Og hente ny kraft.”

Kvinderne foran den store Ululu

Processen i den store gruppe er bygget op på præcis samme måde, som når enkeltpersoner, par eller familier er i behandling. Med fortælling, genfortælling og atter genfortælling af de historier, der peger fremad, udefrakommende vidner osv. Desuden følges der op med en meget detaljeret rapport, hvor både processen, fortællingerne og konklusionerne er gengivet og fastholdt og hvor der laves en plan for, hvordan resultaterne skal følges op.

Men processen slutter ikke her. Næste gang Michael White og hans team vender tilbage, skal de gennemføre en lignende proces med de unge mennesker i byen. Mange af dem lever på gaden. Projektet er støttet af den australske regering.

.....

Hvad kan du bruge den narrative metode til?

Tre deltagere på workshoppen svarer

Annette Skjødt
HR-konsulent i Jyske Bank

- Jeg er bankuddannet, men har i 11 år været underviser på bankens interne kurser og arbejdet meget med de bløde værdier. Min baggrund er derfor også at jeg kender medarbejderne rigtig godt. Derefter kom jeg ind og var medarbejderkonsulent og det har jeg været nu i seks et halvt år.

- Jeg har så taget proceskonsulentuddannelsen v/ Kit Sanne Nielsen og blev færdig i december 2005.

Det har været en super god oplevelse. Det, jeg søgte, var et værktøj, jeg kunne putte ind i mine processer og efter at jeg er kommet i gang med det, har jeg ikke lavet noget, som ikke har det med på en eller anden måde.

Hvordan bruger du det helt konkret?

- Som en metode, der gør at folks historier åbner sig rigtig meget. Den aktiverer mennesker, som ikke er særligt motiverede. Folk som tror, de ikke har noget at sige. Fx IT-udviklere, jurister,

arkitekter og bankfolk, som måske ikke synes at de har noget at fortælle – men det har de, viser det sig!

Kan du komme med et eksempel?

- Det var en ledergruppe som jeg har haft for nylig. De skulle samles for første gang. De kendte ikke rigtig deres nye roller og havde fået en ny chef, så det var svært. Jeg startede med at arbejde med billeder og de blev inspireret af billederne. Derefter laver jeg et motiverende oplæg og så skulle de interviewe hinanden i grupper på tre. En fokuspersion og to interviewere. Opgaven var at finde ud af hvordan de kunne sparre med hinanden uden at være konkurrerende. De fik stille og roligt fået lov til at tale om dem selv og vi åbnede et rum, som var deres. Det var rigtig godt.

Hvad har du især fået ud af workshoppen?

- Det, der fascinerer mig mest, er at se Michaels arbejde på video. Man kan se hvordan han følger nogle spor, som jeg nok ikke ville få øje på. Det er meget lærerigt og inspirerende at se, hvordan han arbejder.

Hvordan kan hans metoder overføres til din virkelighed?

- Jeg arbejder jo mest med karriereudvikling og stress. Stress-problemer er de fleste. Hans metode kan bruges til at få nogle andre ting frem, få eksternaliseret de andre muligheder, folk har, som de ofte ikke ser.

Hvad er forskellen på dette og coaching?

- I coaching handler det om at stille de rigtige spørgsmål hele tiden, det er en ret specifik metode. I det narrative forløb er konsulenten mere på banen som en person, et medmenneske, der lytter men som også aktivt er med til at åbne for de nye muligheder.

**

Jeanette Chawes

**organisations- og udviklingskonsulent i Køge Kommunes Reformsekretariat
(fra nytår: Strategiske Ledelsessekretariat)**

- Jeg oprindeligt er socionom, men har siden 80'erne arbejdet med processer inden for det sociale område, undervisning, rådgivning og projektledelse. Jeg har en toårig DISPUK-konsulentuddannelse, en erhvervspsykologisk uddannelse fra Gitte Haslebo og så proceskonsulentuddannelsen fra Kit Sanne Nielsen.

Har du haft brug for så megen uddannelse?

- Kit Sanne Nielsen kobler det narrative og det systemiske i én uddannelse. DISPUK var meget specifik på det systemiske og meget teoretisk, den anden uddannelse, jeg tog, var et grundlæggende kursus, som handlede meget om konsulentrollen. Kits uddannelse er mindre dogmatisk, den er meget sådan at "vi tager det bedste fra alt muligt forskelligt". Vi har også elementer af det psykodynamiske, men med vægt på det narrative.

Hvordan bruger du det i dit daglige arbejde?

- Jeg har brugt det til at få enormt meget selvtillid – jeg føler mig fri og fleksibel til at gøre tingene på min måde. Jeg bruger ikke noget af det dogmatisk, men på min egen måde. Til at blive inspireret

til at bruge de forskellige metoder og til at blive bekræftet i noget, jeg gør i forvejen. Til at blive endnu bedre til at gøre tingene på min egen måde.

Har du et eksempel fra Køge?

- Vi er begyndt at inddrage politikerne i vores budget-processer, og de minder meget om det Michael White gør, når han arbejder med større grupper (communities). Før kommunefusionen omfattede processen 4000 medarbejdere. Vi har haft en proces gennem en hel måned, som munder ud i en stor konference – og processen bliver så bevidnet på video til hele organisationen.

Hvad er formålet?

Hele byrådet og 18 repræsentanter for medarbejderne skal sammen prøve at formulere, hvad det er kommunen står for. Det er en meget spændende proces, vi er et team på tre konsulenter, som styrer det.

Hvad har inspireret dig mest på denne workshop?

- Noget det der har inspireret mig meget, er at se hvordan Michael White arbejder med at gestalte nogle personer, som betyder meget for folk, Astrid Lindgren for pigen, der løb væk hjemmefra og socialarbejderen for Frederik. Jeg bruger selv ekstern bevidnelse (outsider witness), mennesker som skal tune ind i en andens position og følelser i mit arbejde som coach for alle vores sundhedsplejersker. Jeg arbejdede fx med at vi "leger" at det ene reflekterende team er børnene – og det andet er "mødrene". Ikke som rollespil, men ud fra konkrete cases, hvor man ikke spiller men lever sig ind i en andens position.

Og så tager jeg meget Michael White som rollemodel. Der er et nærvær og en ægte kærlighed, der stråler ud af ham. Han er virkelig optaget af at hente det gode frem i ethvert menneske, selv i en morder ville han gøre det.

**

René Nørgaard Larsen **HR-konsulent i Coop Danmark**

- Jeg er praktikerens, der har gjort vejen fra elev til varehuschef og undervist en del undervejs. Ad den vej fik jeg interesse for HR. Jeg kender målgruppen, mine tidligere kolleger, som jeg henvender mig til og de er glade for at jeg kender dem og efterspørger min hjælp. Jeg havde en ambition om at få en rigtig proceskonsulentuddannelse, og min chef anbefalede så Kit Sanne Nielsens uddannelse, fordi chefen selv har taget den og den har været vældig god for hende. Jeg blev færdig december 2005.

Hvad har uddannelsen givet dig?

- Jeg bruger den i alle de seancer, jeg laver for mine medarbejdere nu. Vi havde en outsider witness-seance med fokus på karriereskift for nogle medarbejdere som ønskede dette. Jeg styrede den og det havde jeg ikke turdet uden denne baggrund. Jeg er ikke psykolog som de andre, men har en god praktisk indfaldsvinkel til tingene, som jeg nu bruger med større selvtillid og selvindsigt. Det har også smittet af på mit privatliv, hvor jeg har fået et bedre familieliv og realiseret nogle drømme, solgt mit hus mm.

Hvordan bruger du i praksis den narrative tilgang i dit arbejde?

- Jeg bruger fx outsider witness i forhold til en gruppe nystartede varehuschefer, fx brugte jeg det her for nyligt med nogen varehuschefer, som havde været i gang i halvandet år. En person er i fokus, vidnerne sidder og reflekterer – og bagefter fortæller de deres egne historie, det virker enormt stærkt både på fokuspersonen og vidnerne. Det at det er tilladt at tale om det, der er svært, men også om det som er sjovt, det giver en enorm accept. Jeg er blevet opmærksom på at det narrative, eller storytelling, egentlig er anerkendende i sig selv.

- Jeg hører hvad de siger, dem som kommer til mig med konflikter, og så begynder jeg at tænke på hvad der kan bevæge dem. Jeg har før haft en tendens til at være den overbeskyttende, ham der var overbeskyttende og løste andres problemer – den rolle tager jeg ikke længere. Jeg får dem til at finde deres egne ressourcer.

Hvordan oplever at du er blevet bedre til dit arbejde?

- På arbejdet oplever de mig skarpere og mere kompetent. Tingene lykkes for os, når vi har bearbejdet et problem. Jeg er ikke længere usikker og higer ikke så meget efter ros og anerkendelse som tidligere, fx har jeg droppet evalueringsskemaer efter hver seance, for jeg synes jeg får god feedback hele tiden. Jeg hviler mere i mig selv, ved hvor mine ressourcer er og hvor andres ressourcer er.

Hvad har du fået ud af workshoppen?

- Det er en ekstremt intens oplevelse, at høre ham fortælle, med hans ord og vinkler. Jeg kan mærke at det er den samme teknik, de samme værktøjer, som jeg har lært – men han har nogle andre vinkler, bruger nogle andre ord og har nogle andre eksempler. Det er meget berigende. Og så er jeg blevet opmærksom på den enkelhed, der egentlig er i hans metode. Når man har dekonstrueret de gamle antagelser og formodninger, når man har fået de alternative historier på banen – så bevæger tingene sig helt af sig selv. Det er jeg blevet mere opmærksom på i dag.